

evidențiază și rolul partidului în acest proces. Totuși, față de lucrările în care totul se reducea la imaginea « revoluției ca o stihie dezlănțuită », *Torentul de fier* e un progres evident. Eroul principal rămâne însăși masa.

După cum se știe, în « *Torentul de fier* » pentru a putea împlini pină la capăt ceea ce și-a propus, masa își alege un conducător, angajându-se să-i dea ascultare. Aceasta e Kojuh, singurul personaj propriu-zis, căruia autorul îi acordă o atenție ceva mai mare. Dar Kojuh, ca erou literar, rămâne schematic. E semnificativă apropierea vizibilă între imaginile care definesc eroul colectiv (« *torentul de fier* », « un balaur de metal care se încolăcește printre munți ») și cele care trebuie să individualizeze cit de cit eroul: Kojuh are fălci de fier, privire de oțel, mină de fier etc. De fapt, Kojuh este un erou în măsura în care în el se adună ca într-un focar tocmai acele calități de care masa avea nevoie și datorită cărora putea să iasă din pericol și să împlinească o faptă eroică unică. Concepția estetică este asemănătoare cu aceea care se degajă din marile creații epice populare. Și la Homer, și în marile epopei europene anterioare evului mediu (sau oglindind evul mediu timpuriu), cum ar fi Cîntecul Niebelungilor, bîlbele rusești etc., eroul este întotdeauna omul în care se reflectă, potențate la nivelul cel mai înalt, calitățile proprii întregii colectivități. Așa este și Kojuh. Așa este într-un fel, și Ceapaev din romanul cu același titlu al lui Furmanov. Este și interesant, și instructiv faptul că Furmanov, scriitor realist prin excelență, constatînd marea deosebire între chipul eroului de legendă Ceapaev (despre care a aflat din auzite, din cîntecele care au început să fie cîntate despre el încă în timpul vieții) și omul Ceapaev, și căutînd să-și explice această deosebire, ajunge la concluzii asemănătoare. În jurnalul lui Klicikov (de fapt al lui Furmanov, transcris cu mici modificări în roman) citim:

... « Ceapaev a fost un organizator bun și înțelegător pentru acea vreme, în acele împrejurări și pentru acea masă cu care avea de-a face, care l-a născut și l-a ridicat (sublinierea mea — M.N.). Într-o perioadă cit de cit diferită și cu oameni cit de cit diferiți n-ar fi ajuns celebru eroul popular Vasilii Ivanovici Ceapaev ! Gloria lui a fost răspîndită ca puful peste cîmpii și dincolo de cîmpii de sute și mii de ostași, care la rîndul lor au auzit totul de la alții, au crezut în ceea ce au auzit, s-au umplut de admirație și amplificînd cele auzite cu propriile lor ficțiuni, au dus zvonul mai departe. Dar dacă-i întrebați pe răspînditorii gloriei lui Ceapaev, veți afla că cei mai mulți nu-i cunosc faptele, nu-l cunosc personal pe Ceapaev, nu cunosc direct nici un fapt.

Așa se formează legendele despre eroi așa s-a alcătuit legenda lui Ceapaev. Numele lui va intra în istoria războiului civil ca o stea strălucitoare. Și pe merit: oameni ca dînsul au fost puțini ! »

Furmanov a surprins pe viu cum se formează legendele care capătă apoi circulație folclorică, cum poporul își crează eroi. Nu începe îndoială că întreaga literatură a acelor ani (și chiar din anii ulteriori) s-a resimțit de influența extrem de puternică a creației populare, întotdeauna foarte activă în perioade istorice de luptă și încordări.

Din cele de mai sus reiese că tendința spre un anumit schematism monumental în zugrăvirea eroilor revoluționari a fost determinată, în primii ani de dezvoltare a literaturii sovietice, de cel puțin doi factori obiectivi. Pe de o parte — combaterea stării de spirit bolnăvicioase, sentimentaliste, de reliefare sîcilitoare a suferințelor și a renunțărilor la care revoluția obliga milioane de oameni. Ca și în cazul poeziei abstract-romantice, proza răspundea acestei